

TESTOVÁNÍ NONVERBÁLNÍ TVOŘIVOSTI

HONZÍKOVÁ Jarmila, ČR

Resumé

Článek představuje konkrétní druhy testů, které je možné využít při testování nonverbální tvořivosti. Pro výzkum tvořivých schopností jsou nejčastěji využívány TDS testy, Torrancovy figurální testy tvořivého myšlení a Tvarový skládací test pro zjištění úrovně technické představivosti.

Klíčová slova: testování, neverbální tvořivost

Abstract

Article presents concrete sorts test, which it is possible use at testing nonverbal creativity. For research creative ability are most often exploitation TDS test, the Torrance Figural tests are exploitation for the creative ability research and the Pattern Assembly Test was used to establish the level of technical imagination.

Key words: testing, nonverbal creativity

1 Úvod

Jednou ze stále diskutovaných otázek v oblasti tvořivosti je zjišťování její úrovně. Při testování tvůrčích schopností se používají bibliografické a osobnosti dotazníky, netestové metody, rozhovor, projektivní techniky, posuzování tvůrčí činnosti a produktů, dotazníky pro faktory tvůrčího klimatu, testové baterie a multidimenzionální projekty, experimentální a výzkumné metody ke specifickým tématům nebo různé identifikační prostředky (např. test produktivního myšlení, test vědeckého myšlení, test pro tvůrčí typy apod.). Stálost, konzistence a spolehlivost výsledků testů je ovlivnitelná i tím, že samotné projevy tvořivosti jsou podmíněny i dalšími faktory např. emocionálními, tělesným stavem, atmosférou ve skupině, motivací i dalšími, často velmi náhodnými vlivy.

Testy tvořivého myšlení a tvořivých schopností jsou velmi náročné na výzkumníky. Vyžadují značné zkušenosti při vyhledávání vhodného testu, volbě spolehlivých kritérií při vyhodnocování i interpretaci konečných výsledků.

2 Druhy testů

2.1 Torrancův figurální test tvořivého myšlení

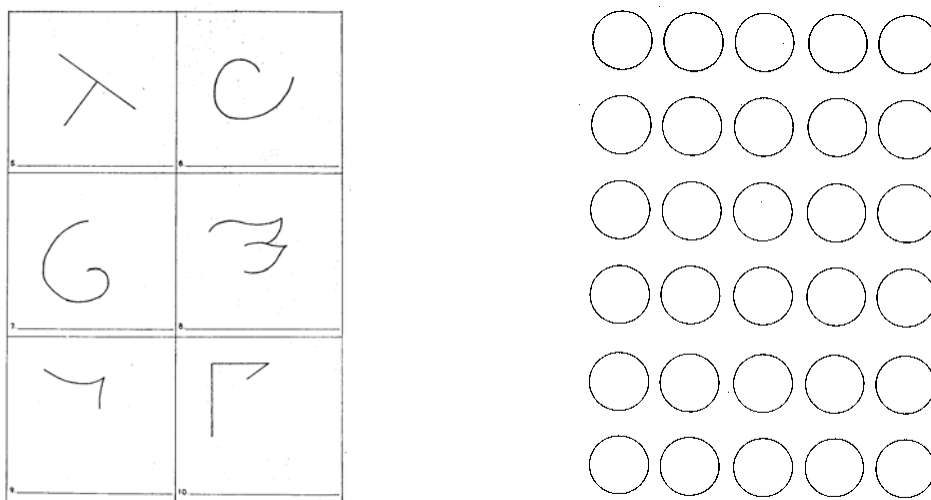
Torrancův soubor testů má figurální a verbální formy. Tyto testy představují výrazný odklon od testů faktorového typu, které vyvinul např. Guilford. Odlišnost testů lze spatřovat hlavně v tom, že každý Guilfordův test měří vždy pouze jednu specifickou schopnost (např. slovní fluenci), kdežto Torrancovy testy jsou komplexnější a každým z nich se nechají identifikovat všechny základní faktory divergentního myšlení. Torrance je sám hodnotí jako testové aktivity, které jsou modelem tvořivého procesu, přičemž každá aktivita zahrnuje odlišné druhy myšlení a každá přispívá do celku něčím jedinečným.

Figurální formy testů jsou určeny pro všechny věkové kategorie, neboť vyžadují kreslené odpovědi, které se doplňují slovem. Tyto testy obsahují 3 subtesty:

- subtest *Konstrukce obrázku* – subjekt dostane samolepící barevný papírek ve tvaru fazole, úkol zní: nakreslit zajímavý obrázek, jehož součástí je papírek a obrázek zajímavě pojmenovat,
- subtest *Neúplné obrázky* – se skládá z 10 neúplných obrázků, které slouží jako východisko pro nové obrázky, které je nutné zároveň i pojmenovat,
- subtest *Kruhy* – obsahuje 30 nebo 40 kruhů, které má subjekt za úkol doplnit či spojit tak, aby získal co nejvíce zajímavých obrázků a ty opět pojmenovat.

Vyhodnocení těchto figurálních testů je obdobné jako u testů verbálních a výsledkem je skóre fluence, flexibility, originality i míra elaborace.

Obr. 1 a 2 – ukázka testu

Při figurální (obrazové) formě testu vzniká otázka, do jaké míry ho je možné považovat za test myšlení (tvořivého) anebo výtvarné tvořivosti. Zde považuje Torrance za hlavní argument fakt, že v těchto testech jde především o hodnocení námětu, nápadu tedy vlastně myšlenky, což je potvrzeno tím, že se kreslená odpověď označí slovním názvem, který vlastně dodává kresbě hlubší nebo doplňující smysl. Kdyby šlo o test výtvarné tvořivosti, byla by rozhodující kresba, nikoliv frekvence výskytu nápadu (Jurčová, 1984).

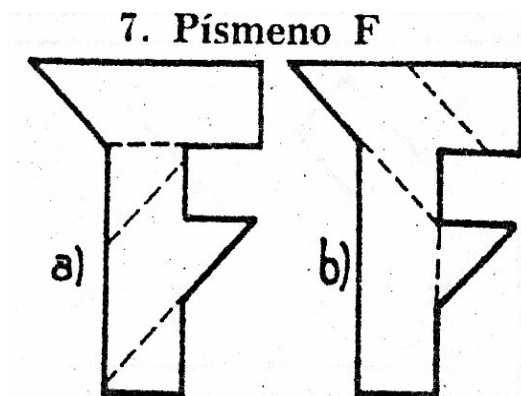
2.2 Tvarový skládací test

Tento test byl využit pro zjištění úrovně technického myšlení a představivosti. Je pojmenován podle diagnostického účelu, či chcete-li, podle druhu testovacích úloh a ve své podstatě zkouší tzv. technické myšlení. Tento test se vyznačuje určitými zvláštnostmi, kterými se ve své podstatě liší od jiných testů:

- zkoušené osoby pracují s konkrétním materiálem,
- úlohy jsou názorně řešitelné,
- vždy je několik způsobů řešení,
- samotné úlohy motivují k optimálním výkonům,
- úlohy jsou uspořádané podle obtížnosti,
- jedná se o homogenní test,
- lze ho použít jako test individuální i skupinový,
- je to test úsporný – doba zkoušení činí 20 min.,

➤ je celkem objektivní, vysoce spolehlivý a dostatečně validní. Velmi dobře je u tohoto testu zpracována i jeho administrativa, kterou tvoří manuál, testovací list, čtyři plošné tvary, klíč k vyhodnocení a tabulky norem. Úkolem testované osoby je umístit čtyři plošné tvary do předkreslených figur.

Obr. 3 - ukázka testu

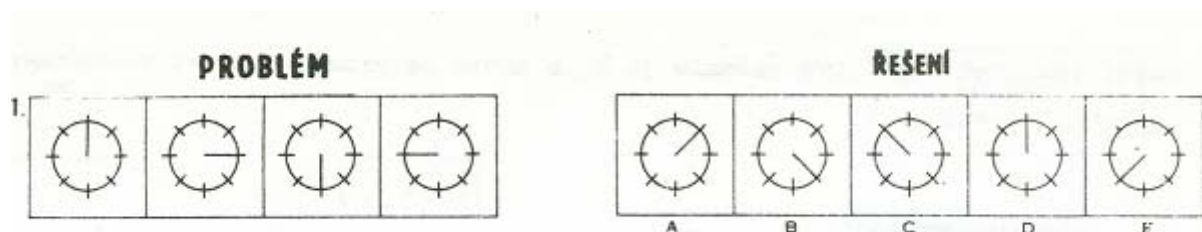

2.3 Test TDS

Jedná se kombinovaný test, tzn. pro testování verbální i neverbální tvořivosti. Tento test má šest částí, z nichž první je určena na měření verbální tvořivosti, druhá část obsahuje číselné úlohy, třetí část je zaměřena na logické řazení figur, čtvrtá část je zaměřena na logické řešení problémů tohoto typu (obr. 4):

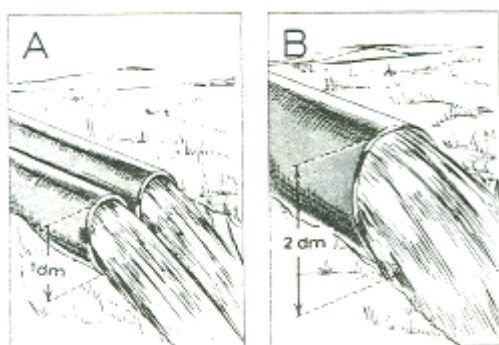
Urči pátou figuru, která bude následovat

Obr. 4:

V páté části najdeme úlohy které jsou složeny z obrázků a z technicky zaměřených otázek (obr. 5).

Obr. 5 – konkrétní úkol

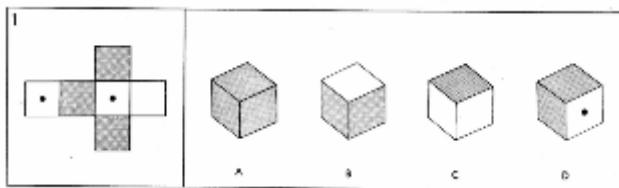

47

V kterém případě je možno přečerpat více vody?
(Jestliže stejně, zaznamenejte C.)

Poslední, šestá část testu, je zaměřena na prostorovou představivost (obráz. 6) – určení správného modelu.

Obr. 6 – konkrétní úkol

3 Zkušenosti z praxe

V rámci projektu Nonverbální tvořivost v technické výchově (GAČR 406/07/0109) byl proveden transversální výzkum technické představivosti a úrovně tvořivého myšlení.

Pro získání dat se osvědčily Tvarový skládací test a Torrancův figurální test tvořivého myšlení. Oba tyto testy vyhovovaly všem respondentům – od těch nejmenších dětí až po pedagogy. Výsledky byly statisticky zpracovány a budou tvořit základ pro vytvoření výukového programu Tvořivé technické práce.

4 Závěr

V současné době stále stoupá význam tvůrčího myšlení a jednání ve všech oborech lidské činnosti a je jasné, že další rozvoj společnosti bude směřovat ke složitě a náročně tvůrčí aktivitě téměř u každého z nás. Proto by se výchova k tvořivosti měla co nejdříve stát součástí celé výuky na všech stupních vzdělávání. Svůj význam v tomto procesu má i testování úrovně tvořivosti, neboť pomůže odhalit cílové oblasti a vytvořit tak dobrou základnu pro zařazení tvůrčích činností.

5 Literatura

1. HONZÍKOVÁ, J.; MACH, P.; NOVOTNÝ, J. a kol. Alternativní přístupy k technické výchově. Plzeň: ZČU, 2007. 266 s. + CD. ISBN 978-80-7043-626-4.
2. JURČOVÁ, M. Torranceho figurálny test tvorivého myslenia. Bratislava: Psychodiagnostika, n.p., 1984.
3. LIENERT, A. Tvarový skládací test. Bratislava: Psychodiagnostika, n.p., 1968.
4. LOKŠOVÁ, I., LOKŠA, J. Teória a prax tvorivého vyučovania. Prešov: ManaCon, 2001. ISBN 80-89040-04-7.
5. KOHOUTEK, R. TDS. Bratislava: Psychodiagnostika, n.p., 1986.

Lektoroval: Prof. Ing. Ján Bajtoš, CSc, PhD.

Kontaktní adresa

Doc. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.

Fakulta pedagogická ZČU, Katedra technické výchovy

Veslavínova 42, 306 14 Plzeň, Tel.: 377636503, e-mail: jhonziko@kat.zcu.cz